II

Patriarhul Nifon si organisarea Bisericii muntene

Peste trei ani de la sfintirea manastirii dealului, de episcopul ce va fi fost atuncea, era ales din nou la carmuirea arhipastoreasca a Rasaritului grecesc si a terilor in legatura cu dansul. Radu, venit sa se inchine Sultanului, intania, la Athos, pe un batran cleric, Nifon, Albano-Sarb dupa tata, Grec din Pelopones dupa mama, care statuse in Scaunul ecumenic de doua ori, de la 1486 la 1488 si de la 1496 la 1498, avand, neaparat, multe si dese legaturi cu principatele noastre. Nifon nu era un om de o viata sfanta mai presus de orice indoiala si critica: se iscodise in 1486 o ruda a Patriarhului Simion, care murise atuncea, si cu false marturii izbuti sa se puie in stapanirea averii lui. Pentru aceia a si fost izgonit intaia oara de pe tronul patriarhal, pe care totdeauna a trebuit sa-l apere impotriva multor concurenti, ceia ce lamureste si scurtimea celor doua carmuiri ale sale. Totusi nifon era un om foarte invatat si un bun organisator. La ultima lui cadere, Radu, care prin daniile lui catre Muntele Athos si Locurile Sfinte intrase in stranse legaturi ca si tatal sau, Vlad-Voda, cu ierarhia greceasca, pofti pe Nifon sa vie la dansul in tara pentru a da vietii bisericesti a Romanilor munteni o alcatuire statornica. Astfel el voia sa puie Tara-Romaneasca la acelasi nivel cu Moldova, pe care Stefan-cel-Mare stiuse a o inzestra cu episcopiile trebuincioase, legate canonic intre ele.

Nifon era cu deosebire pregatit pentru un rol ca acesta. Sarbul dupa tata invatase calugaria de la un calugar de la Vatoped din Athos; il hirotonisise diacon Nicodim, patriarhul Ohridei, “al Iustinianei cei d’intaiu si al tuturor Bulgarilor si al Sarbilor ai al Albaniei si al altor laturi”, catre care se indreptara “toate bisericile pravoslavnicilor”, scrie biograful lui Nifon. Mai departe, el fusese la Curtea vestitului Scanderbeg, aparatorul Crestinatatii in Albania libera, supusa tot Ohridei, apoi ucenic si tovaras al lui Zaharia, din care s’a facut fara dreptate un Patriarh in acest Apus balcanic al Slavilor si ajunsese, cu el, intamplator la Constantinopol, cand Sultanul Mohammed dadea Ohrida ocrotitului sau, Marcu Xilocarabul. Petrecuse, in sfarsit, pana a nu ajunge Mitropolit de Salonic si Patriarh, timp indelungat in manastirile din Athos, unde-si desavarsi pregatirea in credinta si cultura.

Athosul se tinea insa in parte si cu asprii lui Vlad-Voda si ai lui Radu-Voda, si Domnii Moldovei il impodobisera cu darnicie: la Zograf, manastirea Bulgarilor, era turnul lui Stefan-cel-Mare, cu “far pentru corabii”, facut in 1474-5 si inoit de fiul ctitorului, de Bogdan, la 1516-7; insasi biserica Zografului a fost ridicata din nou, din temelie, de Stefan, al carui chip, in calitate de ctitor la Dobrovat si Capriana, se si vede pe ziduri, langa ale lui Lapusneanu si Vasile Lupu; si trapezaria e o fundatie moldoveneasca. Stefan lucreaza si la Vategrad, la Castemanet, la Sf. Pavel; fiul sau Alexandru la Grigorìu. Bogdan, ctitor si la Proaton, incepuse si biserica de la Dochiarìu, pe care o mantui numai Lapusneanu, la 1567. Petru Rares adaugise danii la Sf. Ioan Botezatorul, care pastreaza chipul sau.

In Nifon deci, ca si odinioara in Nicodim, se imbinau cele doua neamuri ca si cele doua curente ce se luptau pentru intaietate: grecismul, din Constantinopol si Athos, si

slavonismul din partile de pe langa Dunare ale Peninsulei Balcanice, cu aceiasi indreptare, catre bogatele teri romanesti.

Radu «ceru» pe Nifon de la Sultan, si cererea i se indeplini. Era sa fie, dupa spusa laudatorului sau macar, «indreptator si invatator de legea lui Dumnezeu, tata si pastor si solitoriu la Dumnezeu». Deocamdata chemarea lui era sa adune sinodul de organisare bisericeasca. Mitropolitul muntean lipsea; episcopi de Severin nu se mai numiau de mult; era, oricum, o adanca decadere in Biserica terii. Nifon facu deci adunare numai cu «toti egumenii de la toate manastirile terii Ungrovlahiei si tot clirosul bisericii, *cu Domnul si cu toti boierii,* cu preotii *si cu mirenii*». Cu ei toti impreuna dadu el astfel asezamantul statornic pentru Mitropolia terii, pentru episcopia olteana a Severinului, pentru episcopia de la Rasarit, care fu asezata in vechiul targ de catre hotar, al Buzaului. «Hirotoni», scrie panegiristul, «si doi episcopi, si li deade si eparhie hotarata, care cat va birui». Mai tarziu, de Radu-Voda Paisie, la 17 Septembre 1544, cu ajutorul Patriarhului constantinopolitan Ieremia, supt Vladica Anania, pentru Buzau se facu o noua oranduire, fixand judetele supuse cu judecata lor obladuirii episcopului de acolo: Buzaul, Ramnicul-Sarat, Braila si Secuienii, «cu toate hirotoniile preotesti», «ca sa fie Scaunul sfintei mari biserici a Buzaului intemeiat si sigur si sfintitilor episcopi si dumnezeiestilor preoti si calugarilor cari vor petrece in acest sfant lacas pentru hrana si imbracamintea lor».

Nifon ramase si mai departe in tara, ceia ce se pare ca nu era in gandul Domnului care-l «ceruse» numai pentru un anume scop, acum indeplinit, iar nu pentru a fi tinut fara capat, cu atata cheltuiala. Cel d'intaiu intre egumenii de la Athos, Gavriil, care a povestit si viata acestui sfant nou, cauta insa a lamuri altfel plecarea acestui strain trufas, care trebuie sa fi privit tara cu toate ale ei ca un loc salbatec, vrednic de a fi lovit cu asprime pentru «pacatele» lui cele multe: Nifon ar fi cerut Domnului sa desparta pe sora lui maritata dupa boierul moldovean Bogdan, care-si avea acasa la el sotia legiuita, parasita fara cuvant. Intre pretentiosul «Grec» si intre sora sa Caplea,- care muri la 1511, si fu ingropata la Dealu-, Radu nu statu la indoiala. Nifon trebui sa plece la 1504, spre Athos, unde se si stanse, la 11 August 1508, lasand pe Mitropolitul si episcopii hirotonisiti de dansul sa pastoreasca fara amestecul si infruntarile lui umilitoare Tara-Romaneasca.

Plecarea lui Nifon s'a petrecut la 1504,- cand Caplea, care pierduse pe sotul ei d'intaiu, Staico, ajunse sotia lui Bogdan,- caci nu avea rost o sedere mai indelungata a lui in tara. La aceasta data, curentul sarbesc era in miscare pentru a lua locul trecatoarei inrauriri care, prin Nifon si Athonitii ce-l inconjurau, venise deocamdata din partea Grecilor.